

22 Γερμανοελληνικά και ελληνογερμανικά γενικά λεξικά και η χρησιμότητά τους: μια ιστορικοσημασιολογική προσέγγιση

Νικόλαος Κατσαούνης, Δέσποινα Δ. Λάμπρου

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Σκοπός του παρόντος άρθρου είναι η παρουσίαση επιλεγμένων στοιχείων που προέκυψαν από έρευνά μας σχετικά με τα δίγλωσσα γενικά λεξικά νέας ελληνικής και γερμανικής γλώσσας καθώς και η ανάδειξη της χρησιμότητας του υλικού αυτού για την απόδοση λέξεων της κοινής γλώσσας αλλά και από-οροποιημένων όρων από διάφορα θεματικά πεδία, οι οποίοι στο πέρασμα του χρόνου έχουν εκλείψει ή υποστεί σημασιολογικές μεταβολές.

German-Greek and Greek-German dictionaries and their utility: a historical-semantic approach

Nikolaos Katsaounis, Despina D. Lamprou

ABSTRACT

This paper aims to present selected results of our research on general bilingual dictionaries of Greek and German as well as to highlight their usefulness for the rendering of words of the common language and of de-terminologized terms from various fields, which have disappeared or undergone semantic changes over time.

0 Εισαγωγή

Το 2010, το Κέντρο Νέας Ελληνικής Γλώσσας υλοποίησε ένα πρόγραμμα, στο πλαίσιο του οποίου προτάθηκαν κριτήρια παρουσίασης και αξιολόγησης δίγλωσσων λεξικών νέας ελληνικής γλώσσας και εν συνεχεία παρουσιάστηκαν τριάντα δύο λεξικά αγγλικής, γαλλικής, γερμανικής, ιταλικής, ισπανικής, ρωσικής, βουλγαρικής, ρουμανικής και αραβικής γλώσσας [1]. Στόχος του προγράμματος ήταν να βοηθηθεί ο εκάστοτε χρήστης¹ να επιλέξει «το καλύτερο από τα προσφερόμενα λεξικά» [2], δηλαδή το λεξικό που θα ανταποκρινόταν καλύτερα στις ιδιαίτερες ανάγκες του.

Τα κριτήρια παρουσίασης και αξιολόγησης των δίγλωσσων λεξικών αφορούν ενδεικτικά

¹ Στο σημείο αυτό κρίνεται σκόπιμο να αναφερθεί ότι η χρήση του αρσενικού γένους και για τα δύο φύλα γίνεται αποκλειστικά για λόγους γλωσσικής οικονομίας.

στους ακόλουθους τομείς [πρβ. 3]: (α) *φυσική περιγραφή*, λ.χ. το έτος έκδοσης και το μέγεθος των λεξικών· (β) *κριτήρια μακροδομής*, δηλ. τους χρήστες στους οποίους στοχεύουν (ως προς τη μητρική τους γλώσσα ή το επίπεδο γλωσσομάθειάς τους), τη λειτουργία τους (αν προορίζονται για κατανόηση, παραγωγή της ξένης γλώσσας ή μετάφραση), τον αριθμό των λημμάτων ή τους θεματικούς τομείς που καλύπτονται· (γ) *κριτήρια λημματολογίου μακροδομής*, δηλ. το ίδιο το λημματολόγιο, εάν π.χ. περιλαμβάνονται νεολογισμοί, λέξεις ιστορικού λεξιλογίου ή κύρια ονόματα· (δ) *κριτήρια μικροδομής*, μ.ά. εάν υπάρχει φωνητική μεταγραφή των λέξεων της γλώσσας-πηγής ή/και της γλώσσας στόχου και εάν καταγράφονται γραμματικές πληροφορίες, εάν αποδίδονται οι πολλές σημασίες των πολύσημων λέξεων² και πώς παρουσιάζονται αυτές (*σημσιολογικό μέρος της μικροδομής*), εάν καταγράφεται το υφολογικό επίπεδο (*πραγματολογικό μέρος της μικροδομής*), η ποιότητα της μετάφρασης, όπου λαμβάνεται υπόψη και το κατά πόσο οι αποδόσεις των λέξεων είναι παρωχημένες ή όχι (*μεταφραστικό μέρος της μικροδομής*) και εάν στα λεξικά διπλής κατεύθυνσης οι μεταφράσεις των λέξεων αποτελούν ξεχωριστά λήμματα στην αντίθετη κατεύθυνση (*σχέση μικροδομής και μακροδομής*).

Το πλήθος των παραπάνω μεταβλητών καθιστά κάθε λεξικό μοναδικό ως χρηστικό εργαλείο. Η επιλογή ενός και μοναδικού λεξικού για έναν χρήστη με συγκεκριμένο προφίλ και ανάγκες³ διευκολύνεται πράγματι σε μεγάλο βαθμό από τα παραπάνω κριτήρια. Ένας γνώστης της βιβλιογραφίας μπορεί εύκολα βάσει των κριτηρίων αυτών να προτείνει το «καλύτερο» δίγλωσσο λεξικό για έναν συγκεκριμένο χρήστη. Είθισται μάλιστα τα δίγλωσσα λεξικά ως χρηστικά βοηθήματα επικοινωνίας να εξυπηρετούν τους ιδιαίτερους σκοπούς των χρηστών στους οποίους απευθύνονται και εν συνεχεία να τίθενται σε αχρηστία ή να αντικαθίστανται από κάποιο νεότερο λεξικό που εξυπηρετεί καλύτερα τις ανάγκες ή περιλαμβάνει στα λήμματά του νεότερες λέξεις, αποβάλλοντας παράλληλα κάποιες άλλες λέξεις, προκειμένου να διατηρηθεί το επιθυμητό μέγεθος και κόστος⁴.

Ωστόσο, όσοι ασχολούνται σε βάθος με μια ξένη γλώσσα (μεταφραστές, φιλόλογοι, λάτρεις

² Από τη λεξικογραφική μας εμπειρία προκύπτει ότι υπάρχουν δίγλωσσα λεξικά που περιλαμβάνουν αυστηρά μία μόνο σημασία των πολύσημων λέξεων και ο λεξικογράφος καλείται να επιλέξει την επικρατέστερη.

³ Π.χ. ένα δεκάχρονο παιδί που μαθαίνει Γερμανικά ως ξένη γλώσσα και βρίσκεται σε επίπεδο A2 ή έναν φοιτητή του Τμήματος Γερμανικής Γλώσσας και Φιλολογίας που επιθυμεί να βελτιωθεί ως προς την παραγωγή γραπτού λόγου ή έναν ελληνόφωνο οικονομικό μετανάστη στη Γερμανία, ο οποίος πρόκειται να εργαστεί σε εστιατόριο και δεν διαθέτει γνώσεις γερμανικής γλώσσας.

⁴ Το μικρό μέγεθος και το χαμηλό κόστος αποτελούν άλλωστε συνήθεις περιορισμούς των δίγλωσσων λεξικών και συχνά αναφέρονται ρητά στους προλόγους των λεξικών, βλ. π.χ. [4] και [5].

και μελετητές μιας ξένης γλώσσας) μπορούν να επιβεβαιώσουν τη χρησιμότητα της πρόσβασης στο σύνολο των δίγλωσσων λεξικών ενός γλωσσικού συνδυασμού, ακριβώς λόγω των αποκλίσεων που αυτά παρουσιάζουν μεταξύ τους ως προς τις προαναφερθείσες παραμέτρους.

Πριν από έναν περίπου χρόνο, ο Πέτρος Μάρκαρης, συγγραφέας, μεταφραστής και επίτιμος διδάκτορας του Τμήματος Γερμανικής Γλώσσας και Φιλολογίας του Αριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης, αναφέρθηκε σε ομιλία του⁵ στη χρησιμότητα των μονόγλωσσων λεξικών παλαιότερων εποχών για την κατανόηση και μετάφραση κειμένων του παρελθόντος. Στόχος του παρόντος άρθρου είναι, αντίστοιχα, να αναδείξει τη χρησιμότητα του πλούτου των δίγλωσσων λεξικών κάθε εποχής μέσα από το παράδειγμα των γερμανοελληνικών και ελληνογερμανικών λεξικών.

1 Γερμανοελληνικά και ελληνογερμανικά γενικά λεξικά

Ο κατάλογος των δίγλωσσων λεξικών της νέας ελληνικής και γερμανικής γλώσσας είναι ανάλογος της πολυτάραχης ιστορίας των ελληνογερμανικών σχέσεων: μακρύς και πλούσιος. Τα δίγλωσσα γερμανοελληνικά και ελληνογερμανικά λεξικά συνέβαλαν σε μεγάλο βαθμό στη διατήρηση των σχέσεων των δύο λαών και παράλληλα επηρεάστηκαν από αυτές. Σε έρευνά μας [6] σχετικά με τα γενικά λεξικά γερμανικής και νεοελληνικής γλώσσας και τις ελληνογερμανικές σχέσεις, εντοπίσαμε και καταγράψαμε συνολικά μέχρι την ημερομηνία παράδοσης του παρόντος άρθρου 82 νέες εκδόσεις και πλήθος επανεκδόσεων που κυκλοφόρησαν τα τελευταία 221 χρόνια, από το πρώτο λεξικό του Karl Weigel το 1796 [7] μέχρι και σήμερα. Συγκεκριμένα, η έρευνά μας περιλαμβάνει γερμανοελληνικά λεξικά, ελληνογερμανικά λεξικά και γερμανοελληνικά-ελληνογερμανικά λεξικά (σε έναν τόμο). Δεν περιλαμβάνονται: λεξικά για το ζεύγος αρχαίας ελληνικής και γερμανικής γλώσσας, ειδικά λεξικά⁶, γλωσσικοί οδηγοί, ηλεκτρονικά λεξικά και διαδικτυακά λεξικά.

Η έρευνά μας έχει απογραφικό χαρακτήρα και συνεχίζεται, παρότι μία πρώτη παρουσίαση των αποτελεσμάτων είναι ήδη υπό δημοσίευση. Να σημειωθεί ότι η έρευνά μας βασίστηκε στην περιορισμένη σχετική μεταλεξικογραφική βιβλιογραφία [π.χ. 10], στους προλόγους των λεξικών (όπου ενίοτε περιλαμβάνονται αναφορές σε άλλα λεξικά), σε ιστορικές πηγές, σε βιβλιογραφικές βάσεις δεδομένων και αρχεία βιβλιοθηκών καθώς και σε τηλεφωνικές

⁵ Πέτρος Μάρκαρης, master class με τίτλο «Ταξίδι στα κείμενα», 8 Μαρτίου 2016, Φιλοσοφική Σχολή Αριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης.

⁶ Για μια αναλυτική παρουσίαση των γερμανοελληνικών και ελληνογερμανικών ειδικών λεξικών στο πεδίο των ανθρωπιστικών και κοινωνικών επιστημών βλ. [8], ενώ για λεξικά ιατρικής, νομικής και θετικών επιστημών βλ. [9].

συνεντεύξεις και ηλεκτρονική αλληλογραφία με εκδοτικούς οίκους. Αξίζει να αναφερθεί ότι αρκετά από τα λεξικά αυτά είναι εύκολα προσβάσιμα και συνθέτουν ένα πλούσιο υλικό προς μελέτη και επεξεργασία.

2 Η ιστορική σημασιολογία

Η ιστορική σημασιολογία αποτελεί κλάδο της ιστορικής γλωσσολογίας και μελετά το φαινόμενο των σημασιολογικών μεταβολών που υφίστανται οι λέξεις στο πέρασμα του χρόνου. Στις μεταβολές αυτές περιλαμβάνονται μεταξύ άλλων και οι ακόλουθες [11]:

(α) *Μεταφορική επέκταση* (metaphoric extension). Πρόκειται για περιπτώσεις, στις οποίες η σημασία μίας λέξης, αποκτώντας μεταφορική επέκταση, αποκτά ταυτόχρονα και μία νέα εξωγλωσσική αναφορά, η οποία έχει κάποια κοινά σημασιολογικά χαρακτηριστικά με την αρχική αναφορά της λέξης. Π.χ. όταν η λέξη *κεφαλή* καταλήγει να αποκτά τη σημασία του *αρχηγού, ηγέτη*.

(β) *Μετωνυμική επέκταση* (metonymic extension). Στην περίπτωση της μετωνυμικής επέκτασης σημασίας, η νέα αναφορά που αποκτά μία λέξη, βρίσκεται σε σχέση συμβατότητας με την αρχική αναφορά της λέξης, παρόλο που δεν έχουν κοινά σημασιολογικά χαρακτηριστικά, όπως στην περίπτωση της μεταφορικής επέκτασης. Π.χ. η λέξη *Βουλή* στην πρόταση «Η Βουλή ψήφισε ένα νέο νομοσχέδιο».

(γ) *Διεύρυνση σημασίας* ↔ *Στένωση ή περιορισμός σημασίας*. Στην περίπτωση της διεύρυνσης σημασίας, μία λέξη αποκτά διευρυμένο πεδίο εφαρμογής και δηλώνει πλέον ένα σύνολο σημασιών, ενώ πρωτίτερα η σημασία της αναφερόταν μόνο σε ένα υποσύνολο του πεδίου. Στη στένωση από την άλλη, παρατηρείται αντίστροφη πορεία της σημασίας, που από γενικότερη βρίσκεται να δηλώνει τώρα μόνο ένα μέρος του αρχικού διευρυμένου πεδίου εφαρμογής της. Π.χ. η αγγλική λέξη *dog* αναφερόταν αρχικά σε μία συγκεκριμένη ράτσα σκύλου, αλλά κατέληξε να αντιπροσωπεύει όλα τα θηλαστικά του υποείδους *canis lupus familiaris* (περίπτωση διεύρυνσης σημασίας).

(δ) *Βελτίωση* ↔ *Δείνωση σημασίας*. Σε πολλές περιπτώσεις οι μεταβολές των σημασιών είναι άρρηκτα συνδεδεμένες με κοινωνικές και ηθικές μεταβολές. Παραδείγματα δείνωσης σημασίας θα δούμε στο κεφάλαιο 4.

(ε) Πέρα από τις παραπάνω σημασιολογικές μεταβολές, στην ιστορική σημασιολογία περιγράφονται και οι περιπτώσεις λέξεων που απαντώνται στο λεξιλόγιο μιας γλώσσας για περιορισμένο χρονικό διάστημα, προκειμένου να καλύψουν συγκεκριμένες ανάγκες. Παραδείγματα τέτοιου είδους σημασιολογικών μεταβολών θα δούμε επίσης στο κεφάλαιο 4.

Η ιστορική σημασιολογία μας παρέχει το απαραίτητο μεθοδολογικό πλαίσιο για να πραγματοποιήσουμε μια διαχρονική περιπτωσιολογική μελέτη, κατά την οποία θα εξετάσουμε την εξέλιξη επιλεγμένων γερμανικών λέξεων της κοινής γλώσσας αλλά και από-

οροποιημένων όρων [12] από διάφορα θεματικά πεδία και τις αποδόσεις τους στην ελληνική γλώσσα, όπως αυτές έχουν καταγραφεί στα υπάρχοντα δίγλωσσα γενικά λεξικά.

3 Η χρησιμότητα των δίγλωσσων λεξικών

Η χρησιμότητα των υπάρχοντων δίγλωσσων λεξικών κατά τη μελέτη κειμένων παλαιότερων ιστορικών περιόδων είναι ανεκτίμητη. Εξίσου σημαντικά είναι τα μονόγλωσσα λεξικά παλαιότερων ιστορικών περιόδων ως πηγή τεκμηρίωσης. Τα δίγλωσσα λεξικά, ωστόσο, έχουν το επιπλέον πλεονέκτημα ότι παρέχουν και την τρέχουσα για την εκάστοτε ιστορική περίοδο απόδοση του όρου, συμβάλλοντας ενίοτε σημαντικά στην κατανόηση ή τη μετάφραση του κειμένου, ειδικά σε περιπτώσεις, στις οποίες είναι επιθυμητή η διατήρηση του ύφους της εκάστοτε χρονικής περιόδου.

4 Παραδείγματα

Ακολουθεί η παρουσίαση επιλεγμένων λέξεων, των οποίων οι σημασιολογικές μεταβολές καταγράφονται στα δίγλωσσα γερμανοελληνικά λεξικά.

4.0 Dirne

Στα γερμανοελληνικά λεξικά του 19ου αιώνα συναντάμε τις ακόλουθες αποδόσεις της λέξης Dirne⁷:

1804 [13]	Dirne, die. H. 3). βλ. Jungfrau, Jungfer, Mädchen. ⁸ Eine freche oder lüderliche Dirne. πόρνη, πουτάνα
1827 [14]	Dirne, die, ή κόρη, τὸ κοράσιον (κοριτζί).
1888 [15]	Dirne , die –, πλ. – n, ή παιδίσκη, ή κόρη [ή κοπέλα]. feile – ή έταιρα, φαύλη κόρη· ή πόρνη.

Στον 20ο αιώνα, η λέξη φαίνεται να διατηρεί αποκλειστικά την αρνητική της σημασία.

1961 [16]	Dirne (θ) -/n ή πόρνη, ή ιερόδουλος, ή κοπέλα
1969 [17]	Dirne <i>f</i> πόρνη, κόφα
2008 [18]	Dirne ['dɪrnə] <- , -n> <i>f</i> (<i>pe</i>) πόρνη <i>f</i>

Η σημασιολογική μεταβολή της λέξης Dirne παρατηρείται και από τον Πέτρο Μάρκαρη, μεταφραστή του Φάουστ του Γκαίτε.⁹ Συγκεκριμένα, αναφέρει στα σχόλια της μετάφρασής του [19]:

Στ. 2619 ...την κόρη, την ωραία! Dirne στο πρωτότυπο. Μόνο που τότε, σύμφωνα με το λεξικό του Adelung [20], δεν σήμαινε «πόρνη», όπως σήμερα, αλλά «νεαρή παρθένα».

⁷ Στα λήμματα έχει διατηρηθεί η μορφοποίηση του πρωτοτύπου.

⁸ Μετάφραση από τα γερμανικά: παρθένος, παρθένη, παρθενόπη, κόρη.

⁹ Ο Φάουστ του Γκαίτε κυκλοφόρησε το 1808.

4.1 Kartell

Η λέξη *Kartell* σε ένα λεξικό του 1888 [21] ξαφνιάζει. Και όμως, πολύ πριν αποκτήσει τη σημερινή της σημασία, η λέξη σήμαινε:

Kartell, das, -s, πλ. –e, ό κανονισμός άγώνος (ίπποτικού): το έγγραφον μονομαχίας.

Σύμφωνα με τον R. Piotrowski στο σύγγραμμά του *Cartels and Trusts* (Λονδίνο 1933) πρώτος που φέρεται να χρησιμοποίησε τον όρο «κατέλ» σε διάρθρωση βιομηχανικής επιχείρησης ήταν κάποιο μέλος του γερμανικού Ράιχσταγκ το 1879. Ενώ η σημασία του όρου εστιάζει στη σύμπραξη ανάμεσα σε συνδικαλιστικές ή επαγγελματικές ομάδες, ή στη σύμπραξη επιχειρήσεων, ή κρατών σε κοινή δράση ώστε να περιορίσουν τον μεταξύ τους ανταγωνισμό και να ελέγξουν τις τιμές των προϊόντων τους, τελικά επικράτησε να χρησιμοποιείται ευρέως με μια αρνητική σημασία, εμπεριέχοντας την εκούσια εμφανή ή αφανή κοινοπραξία επιχειρήσεων για μονοπώληση, ή χειραγώγηση της αγοράς, και την παράλληλη διατήρηση της αυτοτέλειάς τους.

4.2 Gastarbeiter

Η λέξη *Gastarbeiter* εισήχθη στο λεξικό Duden [22] μόλις το 1967 και, παρότι συναντάται ακόμη στα λεξικά, σύμφωνα με το Duden αποτελεί ήδη απαρχαιωμένη λέξη, η οποία πλέον σπάνια χρησιμοποιείται στην καθομιλουμένη και έχει αντικατασταθεί από το – πολιτικά ορθότερο – *ausländischer Arbeitnehmer* (αλλοδαπός εργαζόμενος). Η σύνθετη αυτή λέξη προέρχεται από τις λέξεις *Gast* (φιλοξενούμενος) και *Arbeiter* (εργαζόμενος) και εμπεριέχει την έννοια της παροδικότητας. Η παροδικότητα αυτή ήταν πραγματική, καθώς η λέξη χρησιμοποιούνταν για να περιγράψει τους εργάτες που έφταναν οργανωμένα από τις χώρες του ευρωπαϊκού Νότου στη Γερμανία, προκειμένου να συνεισφέρουν με την εργασία τους στην οικονομική ανάκαμψη της χώρας. Η σχετική ελληνογερμανική συμφωνία «Περί απασχολήσεως Ελλήνων εργατών στη Γερμανία» υπογράφηκε το 1960 και οι ελληνικοί και γερμανικοί εκδοτικοί οίκοι ανταποκρίθηκαν άμεσα με την έκδοση πλήθους νέων ελληνογερμανικών και γερμανοελληνικών λεξικών αλλά και επανεκδόσεων (νόμιμων και μη) προς χρήση των μεταναστών [23] [24]. Η ίδια η λέξη *Gastarbeiter*, η οποία αποτελούσε νεολογισμό και δεν περιλαμβανόταν σ' αυτά τα πρώτα δίγλωσσα λεξικά, εισήχθη σε μεταγενέστερες εκδόσεις γερμανοελληνικών λεξικών με τις ακόλουθες αποδόσεις:

2008 [25]	Gastarbeiter <-s, -> <i>m</i> , - <i>in</i> <i>f</i> μετανάστης <i>m</i> / μετανάστρια <i>f</i>
2013 [26]	Gastarbeiter (<i>γκάσταρμπάιτερ</i>) αρσ., μετανάστης εργαζόμενος
2014 [27]	der Gastarbeiter (<i>πληθ. die Gastarbeiter</i>) αλλοδαπός εργαζόμενος

Μάλιστα παρά τη σύντομη διάρκεια ζωής της, η λέξη *Gastarbeiter* πέρασε ως δάνειο από τα γερμανικά στα ελληνικά [28].

γκασταρμπάιτερ (ο) [ακλ.] ο ξένος εργάτης στη Γερμανία. [ETYM. < γερμ. *Gastarbeiter*]

4.3 *Läufer*

Σε γερμανικά κείμενα των δεκαετιών 1950 και 1960 σχετικά με το ποδόσφαιρο συναντώνται όροι, οι οποίοι έχουν πλέον εκλείψει. Σε αυτούς ανήκει για παράδειγμα ο όρος *Läufer*. Πρόκειται για έναν όρο, ο οποίος διείσδυσε στην κοινή γλώσσα της εν λόγω εποχής με αποτέλεσμα να βρίσκεται και σε κείμενα εκτός του πεδίου εφαρμογής, για παράδειγμα σε λογοτεχνικά κείμενα. Συνεπώς, μπορούμε να μιλήσουμε για απο-οροποιημένο όρο [βλ. 28]. Ο όρος αυτός περιέγραφε τη θέση και τον ρόλο ενός από τους παίκτες μιας ποδοσφαιρικής ομάδας και αποδιδόταν στα ελληνικά ως *χαφ* ή *χαφ μπακ* [29]. Στη σημερινή εποχή ο όρος έχει εκλείψει, λόγω των θεσμικών αλλαγών στους ποδοσφαιρικούς κανόνες, ωστόσο συναντάται στα λεξικά εκείνης της εποχής.

Συμπεράσματα

Η εν λόγω έρευνα παρουσιάζει ενδιαφέρον τόσο για τη μεταφρασεολογία όσο και για άλλες επιστήμες, όπως είναι η γλωσσολογία και η ιστορία, καθώς τα δίγλωσσα γενικά λεξικά απαθανατίζουν τις γλωσσικές και πολιτισμικές ιδιαιτερότητες της εποχής τους και τον τρόπο με τον οποίο αυτές αποδόθηκαν σε μια άλλη γλώσσα και έναν άλλο πολιτισμό. Κατά συνέπεια, πέρα από τη χρησιμότητά τους για τη μετάφραση κειμένων παλαιότερων ιστορικών περιόδων, την οποία αναδείξαμε, τα δίγλωσσα γενικά λεξικά μπορούν να αποτελέσουν πολύτιμο υλικό και για ερευνητικές εργασίες σε όλες τις παραπάνω επιστήμες.

Βιβλιογραφία

- [1] Κέντρο Ελληνικής Γλώσσας, «Δίγλωσσα λεξικά», http://www.greek-language.gr/greekLang/modern_greek/bibliographies/bilingual/contents.html, 2010 (29/6/2017).
- [2] Σακελλαρίου Α.Ι. & Αναστασιάδη-Συμεωνίδη Α., «Κριτήρια παρουσίασης και αξιολόγησης δίγλωσσων λεξικών», http://www.enl.auth.gr/symposium19/19thpapers/049_Sakellariou_Anastasiadi-Symeonidi.pdf, στο *Selected papers from the 19th International Symposium on Theoretical and Applied Linguistics*, 2010, σ. 534, σσ. 527-537.
- [3] Ο.π., σσ. 528 κ.ε.
- [4] Anselm A.M., *Neugriechisch-deutsches und deutsch-neugriechisches Taschenwörterbuch*, Μόναχο: E.A. Fleischmann. 1834, σ. iv.
- [5] Τσουκανάς Α.Α., *Νέον γερμανοελληνικόν και ελληνογερμανικόν λεξικόν. Μέρος Α΄: Νέον γερμανο-ελληνικόν λεξικόν*, Αθήνα: Κακουλίδης, 1961, σ. vii.
- [6] Katsaounis, N. & Lamprou, D. «Zwischen Lexemen und Kulturen: Deutsch-griechische Begegnungen in der zweisprachigen Lexikografie», στο A. Wiedenmayer, K. Zachu και

G. Vojvoda (επιμ.), *Deutsch-griechische Begegnungen in der Industrie und Literatur*. Frankfurt am Main u.a.: Peter Lang, υπό δημοσίευση.

- [7] Weigel K.D., *Neugriechisches Teutsch-Italiänisches Wörterbuch / Λεξικόν Απλορωμαϊκόν Γερμανικόν και Ιταλικόν*, Λειψία: E.B. Schwickert, 1796.
- [8] Ανδρουλιδάκης, Γ.Μ., *Η δίγλωσση και πολύγλωσση λεξικογραφία γύρω από το ζεύγος της νέας ελληνικής και της γερμανικής στο πεδίο των ανθρωπιστικών και κοινωνικών επιστημών, 1847-2014: ιστορική και μεταλεξικογραφική επισκόπηση των ελληνογερμανικών και γερμανοελληνικών ειδικών έντυπων λεξικών, γλωσσαρίων και ηλεκτρονικών λεξικογραφικών εφαρμογών*. Διδακτορική διατριβή. Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών, 2016.
- [9] Δάφφα, Α., «Ειδική ορολογία στα γερμανοελληνικά και ελληνογερμανικά λεξικά», στο *Πρακτικά του 4ου Συνεδρίου «Ελληνική Γλώσσα και Ορολογία»*, http://www.eleto.gr/download/Conferences/4th%20Conference/4th_18-30-DaffaAgni.pdf, Αθήνα, 30, 31 Οκτωβρίου και 1 Νοεμβρίου 2003, Αθήνα: ΕΛΕΤΟ, 2003, σσ. 210-218.
- [10] Papachristos, E.C., *Die deutsch-neugriechische Lexikographie von 1769 bis 1909*, Tübingen: Niemeyer, 1990.
- [11] Fortson IV, B.W., «An Approach to Semantic Change», στο B. Joseph και R. Janda (επιμ.), *The Handbook of Historical Linguistics*, Oxford: Blackwell, 2003.
- [12] Meyer I. & Mackintosh K., «When terms move into our everyday lives: An overview of de-terminologization», *Terminology* 6 (1), 2000, σσ. 113 κ.ε., σσ. 111-138.
- [13] Weigel K.D., *Teutsch-Neugriechisches Wörterbuch / Λεξικόν Γερμανικόν Απλορωμαϊκόν*, Λειψία: E.B. Schwickert, 1804, σ. 429.
- [14] Schmidt J.A.E., *Neugriechisch-deutsches und deutsch-neugriechisches Wörterbuch. Zweiter Theil: Deutsch-Neugriechisch*, Λειψία: E.B. Schwickert, 1827, σ. 145.
- [15] Γιάνναρης Α.Ν., *Wörterbuch der deutschen und griechischen Sprache nebst Anleitung zur Aussprache des Deutschen und vollständiger Tabelle der unregelmäßigen Zeitwörter nach der neuen Rechtschreibung bearbeitet / Επίτομον λεξικόν γερμανοελληνικόν: μετά εισαγωγικών κανόνων περί προφοράς και τονισμού και πίνακος των ανωμάλων ρημάτων κατά την νέαν γερμανικήν ορθογραφίαν*, Αθήνα: Π.Δ. Σακελλαρίου, 1888, σ. 233.
- [16] Τσουκανάς Α.Α., *Νέον γερμανο-ελληνικόν και ελληνο-γερμανικόν λεξικόν. Μέρος Α΄. Νέον γερμανο-ελληνικόν λεξικόν*, Αθήνα: Κακουλίδης, 1961, σ. 101.
- [17] Wendt H.F., *Langenscheidts Taschenwörterbuch der Neugriechischen und Deutschen Sprache. Erster Teil: Neugriechisch-Deutsch / Langenscheidts εγκόλπιον λεξικόν τῆς Νεοελληνικῆς καὶ Γερμανικῆς Γλώσσης Μέρος Α΄: Νεοελληνικό-γερμανικόν*, Βερολίνο & Μόναχο: Langenscheidt, 1969, σ. 133.
- [16] Beyer K. et al., *PONS Großwörterbuch Deutsch-Griechisch, Griechisch-Deutsch / PONS Μέγα γερμανοελληνικό ελληνογερμανικό λεξικό*. Στουτγάρδη: PONS (Klett) & Grivas, 2008, σ. 159.
- [19] von Goethe, J.W., *Φάουστ – Μια τραγωδία*, Εισαγωγή-μετάφραση-σχόλια: Πέτρος Μάρκαρης Αθήνα: Γαβριηλίδης, 2003, σ. 1057.

- [20] Johann Christoph Adelung, *Grammatisch-kritisches Wörterbuch der hochdeutschen Mundart*, Λειψία, 1793.
- [21] Γιάνναρης Α.Ν., *Wörterbuch der deutschen und griechischen Sprache nebst Anleitung zur Aussprache des Deutschen und vollständiger Tabelle der unregelmäßigen Zeitwörter nach der neuen Rechtschreibung bearbeitet / Επίτομον λεξικόν γερμανοελληνικόν: μετά εισαγωγικών κανόνων περί προφοράς και τονισμού και πίνακος των ανωμάλων ρημάτων κατά την νέαν γερμανικήν ορθογραφίαν*, Αθήνα: Π.Δ. Σακελλαρίου, 1888, σ. 606.
- [22] <http://www.duden.de/rechtschreibung/Gastarbeiter>
- [23] Τσουκανάς Α.Α., *Νέον γερμανο-ελληνικόν και ελληνο-γερμανικόν λεξικόν. Μέρος Α': Νέον γερμανο-ελληνικόν λεξικόν*, Αθήνα: Κακουλίδης, 1961.
- [24] Παπαδημητρίου Ε.: *Deutsch-griechisches Taschenwörterbuch / Γερμανο-ελληνικόν λεξικόν τσέπης*. Αθήνα: Αστήρ.
- [25] Beyer K. et al., *PONS Großwörterbuch Deutsch-Griechisch, Griechisch-Deutsch / PONS Μέγα γερμανοελληνικό ελληνογερμανικό λεξικό*. Στουτγάρδη: PONS (Klett) & Grivas, 2008, σ. 246.
- [26] *Deutsch-neugriechisches Wörterbuch / Γερμανοελληνικό λεξικό*, Αθήνα: Το Ποντίκι, 2013, σ. 122.
- [27] Κατσαούνης Ν.: *Oxford Dictionary Λεξικό για όλους Γερμανικής Γλώσσας: Γερμανο-ελληνικό*. Αθήνα: Oxford University Press & Πεδίο, 2014, σ. 152.
- [28] Μπαμπινιώτης Γ., *Λεξικό της νέας ελληνικής γλώσσας*, Αθήνα: Κέντρο Λεξικολογίας, 2002, σ. 419.
- [29] Τσουκανάς Α.Α., *Νέον γερμανο-ελληνικόν και ελληνο-γερμανικόν λεξικόν. Μέρος Α': Νέον γερμανο-ελληνικόν λεξικόν*, Αθήνα: Κακουλίδης, 1961, σ. 242.

Νικόλαος Κατσαούνης

Λέκτορας με αντικείμενο την Εφαρμοσμένη Γλωσσολογία
Τμήμα Γερμανικής Γλώσσας και Φιλολογίας
Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης
Ηλ. ταχ.: katsaounis@del.auth.gr

Δέσποινα Δ. Λάμπρου

Υποψ. διδάκτορας με αντικείμενο τη Διδακτική της Μετάφρασης
Τμήμα Γερμανικής Γλώσσας και Φιλολογίας
Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης
Ηλ. ταχ.: deslamprou@del.auth.gr

Παράρτημα

Κατάλογος ελληνογερμανικών και γερμανοελληνικών λεξικών¹⁰

Ημ/νία	Ελληνικά - γερμανικά	Γερμανικά - ελληνικά
1796	Weigel K.D.: <i>Neugriechisches Teutsch-Italiänisches Wörterbuch / Λεξικόν Απλορωμαϊκών Γερμανικών και Ιταλικόν</i> . Λειψία: E.B. Schwickert.	
1804		Weigel K.D.: <i>Teutsch-Neugriechisches Wörterbuch / Λεξικόν Γερμανικόν Απλορωμαϊκόν</i> . Λειψία: E.B. Schwickert.
1825	Müller J.A.: <i>Kurzgefaßtes Neugriechisches Wörterbuch. Griechisch-Deutsch und Deutsch-Griechisch</i> . Βερολίνο: Duncker & Humblot.	
1825	Schmidt J.A.E.: <i>Neugriechisch-deutsches und deutsch-neugriechisches Wörterbuch. Erster Theil: Neugriechisch-Deutsch</i> . Λειψία: E.B. Schwickert.	
1827		Schmidt J.A.E.: <i>Neugriechisch-deutsches und deutsch-neugriechisches Wörterbuch. Zweiter Theil: Deutsch-Neugriechisch</i> . Λειψία: E.B. Schwickert.
1827	Schmidt J.A.E.: <i>Griechisch-deutsches Handwörterbuch</i> . Λειψία: K. Tauchnitz.	
1834	Anselm A.M.: <i>Neugriechisch-deutsches und deutsch-neugriechisches Taschenwörterbuch</i> . Μόναχο: E.A. Fleischmann.	
1840	Schmidt J.A.E.: <i>Neues vollständiges Neugriechisch-Französisch-Deutsches Handwörterbuch / Νέον Λεξικόν Πρόχειρον Απλο-Ελληνικόν-Γαλλικόν και Γερμανικόν</i> . Λειψία: E. Kummer.	Schmidt J.A.E.: <i>Neues vollständiges Deutsch-Neugriechisch-Französisches Handwörterbuch / Νέον Λεξικόν Πρόχειρον Γερμανικόν-Απλο-Ελληνικόν και Γαλλικόν</i> . Λειψία: E. Kummer.

¹⁰ Πηγή: Katsaounis, N. & Lamprou, D. «Zwischen Lexemen und Kulturen: Deutsch-griechische Begegnungen in der zweisprachigen Lexikografie», στο A. Wiedenmayer, K. Zachu και G. Vojvoda (επιμ.), *Deutsch-griechische Begegnungen in der Industrie und Literatur*. Frankfurt am Main u.a.: Peter Lang, υπό δημοσίευση.

1842	Kind T.: <i>Handwörterbuch der neugriechischen und deutschen Sprache / Λεξικόν της νέο-ελληνικής και της γερμανικής γλώσσης. Σύντομον.</i> Λειψία: O. Holtze.	
1883		Jannarakis A.: <i>Deutsch-Neugriechisches Handwörterbuch: unter besonderer Berücksichtigung der neugriechischen Volkssprache. Erste Abtheilung Aal-Namenwechsel. Zweite Abtheilung Namhaft-Zypresse.</i> Αννόβερο: Hahn'sche Buchhandlung. (2 τόμοι).
1888		Γιάνναρης Α.Ν.: <i>Wörterbuch der deutschen und griechischen Sprache nebst Anleitung zur Aussprache des Deutschen und vollständiger Tabelle der unregelmäßigen Zeitwörter nach der neuen Rechtschreibung bearbeitet / Επίτομον λεξικόν γερμανοελληνικόν: μετά εισαγωγικών κανόνων περί προφοράς και τονισμού και πίνακος των ανωμάτων ρημάτων κατά την νέαν γερμανικήν ορθογραφίαν.</i> Αθήνα: Π.Δ. Σακελλαρίου.
1897	Petraris K.: <i>Taschenwörterbuch der neugriechischen und deutschen Sprache. In zwei Teilen. Erster Teil: Neugriechisch-Deutsch. Επίτομον λεξικόν της νεοελληνικής και της γερμανικής γλώσσης. Εις δύο μέρη. Πρώτον μέρος: Ελληνογερμανικόν.</i> Λειψία: O. Holtze's Nachfolger.	Petraris K.: <i>Taschenwörterbuch der neugriechischen und deutschen Sprache. In zwei Teilen. Zweiter Teil: Deutsch-Neugriechisch. Επίτομον λεξικόν της νεοελληνικής και της γερμανικής γλώσσης. Εις δύο μέρη. Δεύτερον μέρος: Γερμανοελληνικόν.</i> Λειψία: O. Holtze's Nachfolger.
1900	Rhousopoulos R.A.: <i>Wörterbuch der Neugriechischen und Deutschen Sprache mit einem Verzeichnis griechischer Eigennamen / Λεξικόν ελληνογερμανικόν μετά καταλόγου κυρίων ονομάτων.</i> Αθήνα: Π.Δ. Σακελλαρίου και Λειψία: E. Haberland.	
1903	Chamadas C.: <i>Λεξικόν ελληνο-γερμανικόν.</i> Αθήνα: Δ. Φέξης.	Drakopoulos E.C.: <i>Λεξικόν γερμανο-ελληνικόν.</i> Αθήνα: Δ. Φέξης.
1905	Mitsotakis J.K.: <i>Taschenwörterbuch der neugriechischen Umgangs- und Schriftsprache. Teil I:</i>	

	<i>Neugriechisch-Deutsch</i> . Βερολίνο: Langenscheidt.	
1909		Dieterich K.: <i>Taschenwörterbuch der neugriechischen Umgangs- und Schriftsprache. Teil II: Deutsch-Neugriechisch</i> . Βερολίνο: Langenscheidt.
1956	Δαλέζιος Α.Γ.: <i>Λεξικόν ελληνο-γερμανικόν / Griechisch-Deutsches Wörterbuch</i> . Αθήνα: Ι. Σιδέρης.	Δαλέζιος Α.Γ.: <i>Λεξικόν γερμανο-ελληνικόν / Deutsch-Griechisches Wörterbuch</i> . Αθήνα: Ι. Σιδέρης.
1961		Steinmetz A.: <i>Langenscheidts Taschenwörterbuch der Neugriechischen und Deutschen Sprache. Zweiter Teil: Deutsch-Neugriechisch / Langenscheidts εγκόλπιον λεξικόν τῆς Νεοελληνικῆς καί Γερμανικῆς Γλώσσης Μέρος Β΄: Γερμανο-νεοελληνικόν</i> . Βερολίνο & Μόναχο: Langenscheidt.
1961	Τσουκανάς Α.Α.: <i>Νέον γερμανο-ελληνικόν και ελληνο-γερμανικόν λεξικόν. Μέρος Β΄. Νέον ελληνο-γερμανικόν λεξικόν</i> . Αθήνα: Κακουλίδης.	Τσουκανάς Α.Α.: <i>Νέον γερμανο-ελληνικόν και ελληνο-γερμανικόν λεξικόν. Μέρος Α΄. Νέον γερμανο-ελληνικόν λεξικόν</i> . Αθήνα: Κακουλίδης.
1963	Παπαδημητρίου Ε.: <i>Griechisch-deutsches Taschenwörterbuch / Ελληνο-γερμανικόν λεξικόν τσέπης</i> . Αθήνα: Αστήρ.	Παπαδημητρίου Ε.: <i>Deutsch-griechisches Taschenwörterbuch / Γερμανο-ελληνικόν λεξικόν τσέπης</i> . Αθήνα: Αστήρ.
1967	Πάτσης Χ. et al.: <i>Λεξικό ελληνογερμανικό στη νεοελληνική-δημοτική γλώσσα</i> . Αθήνα: Χ. Πάτσης.	Πάτσης Χ. et al.: <i>Λεξικό γερμανοελληνικό στη νεοελληνική-δημοτική γλώσσα</i> . Αθήνα: Χ. Πάτσης.
1969	Wendt H.F.: <i>Langenscheidts Taschenwörterbuch der Neugriechischen und Deutschen Sprache. Erster Teil: Neugriechisch-Deutsch / Langenscheidts εγκόλπιον λεξικόν τῆς Νεοελληνικῆς καί Γερμανικῆς Γλώσσης Μέρος Α΄: Νεοελληνικό-γερμανικόν</i> . Βερολίνο & Μόναχο: Langenscheidt.	
1971	Γιαννακόπουλος Γ.: <i>Άριστον ελληνογερμανικόν λεξικόν. Τόμος Β</i> . Αθήνα: Michigan Press & Κουτσουμπός (2 τόμοι).	Γιαννακόπουλος Γ.: <i>Άριστον γερμανοελληνικόν λεξικόν. Τόμος Β</i> . Αθήνα: Michigan Press & Κουτσουμπός (2 τόμοι).

1972	Mandeson, A.: <i>Σύγχρονον ελληνογερμανικόν λεξικόν</i> . Αθήνα: Διαγόρας.	Mandeson, A.: <i>Σύγχρονον γερμανοελληνικόν λεξικόν</i> . Αθήνα: Διαγόρας.
1984		Dokas A.: <i>Lexikon deutsch-griechisches: Unter Berücksichtigung neuester Lexika der deutschen Sprache I</i> <i>Λεξικόν γερμανο-ελληνικό: Με βάση τα νεότερα λεξικά της γερμανικής γλώσσας</i> . Αθήνα: Αστήρ.
1984	Γιαννακόπουλος Γ.: <i>Das kleine Michigan Press. Griechisch-Deutsch. Ein-Akzent-System / Το μικρό Michigan Press. Ελληνογερμανικό. Μονοτονικό</i> . Αθήνα: Michigan Press & Κουτσουμπός.	Γιαννακόπουλος Γ.: <i>Das kleine Michigan Press. Deutsch-Griechisch. Ein-Akzent-System / Το μικρό Michigan Press. Γερμανοελληνικό. Μονοτονικό</i> . Αθήνα: Michigan Press & Κουτσουμπός.
1985		Wendt H.F.: <i>Langenscheidts Taschenwörterbuch der Neugriechischen und Deutschen Sprache. Zweiter Teil: Deutsch-Neugriechisch / Langenscheidts εγκόλπιον λεξικόν τῆς Νεοελληνικῆς καί Γερμανικῆς Γλώσσης Μέρος Β΄: Γερμανο-νεοελληνικόν. Neubearbeitung</i> . Βερολίνο & Μόναχο: Langenscheidt.
1987	Wendt H.F.: <i>Langenscheidts Taschenwörterbuch der Neugriechischen und Deutschen Sprache. Erster Teil: Neugriechisch-Deutsch / Langenscheidts εγκόλπιον λεξικόν τῆς Νεοελληνικῆς καί Γερμανικῆς Γλώσσης Μέρος Α΄: Νεοελληνικό-γερμανικόν. Neubearbeitung</i> . Βερολίνο & Μόναχο: Langenscheidt.	
1990	Kluge H./ König F.: <i>Νέο-πρακτικό γερμανοελληνικό ελληνογερμανικό</i> . Αθήνα: Πέλλα.	
1990	Γιαννακόπουλος Γ.: <i>Γερμανο-ελληνικό, ελληνο-γερμανικό λεξικό Michigan Press</i> [Deutsch-griechisches, griechisch-deutsches Wörterbuch Michigan Press]. Αθήνα: Michigan Press & Κουτσουμπός.	
1991	Dokas A.: <i>Lexikon griechisch-deutsches: Unter Berücksichtigung neuester Lexika der deutschen Sprache I</i> <i>Λεξικόν ελληνο-γερμανικό: Με βάση τα νεότερα λεξικά της γερμανικής γλώσσας</i> . Αθήνα: Αστήρ.	
1992	<i>PONS Praxiswörterbuch Griechisch: Griechisch-Deutsch, Deutsch-Griechisch</i> . Στουτγάρδη: PONS.	
1992	Henrich G./ Chrissomalli-Henrich K.: <i>Langenscheidts Eurowörterbuch Griechisch: Griechisch-Deutsch, Deutsch-</i>	

	<i>Griechisch / Langenscheidts Ευρωλεξικό Γερμανικό: Ελληνο-Γερμανικό, Γερμανο-Ελληνικό.</i> Βερολίνο και Μόναχο: Langenscheidt.	
1995	Tell C.: <i>Γερμανοελληνικό-ελληνογερμανικό λεξικό τσέπης.</i> Αθήνα: Ελληνοεκδοτική.	
1995	Aggelidou M./ Panopoulou E.: <i>Deutsch-griechisches und griechisch-deutsches Wörterbuch / Σύγχρονο γερμανοελληνικό και ελληνογερμανικό λεξικό.</i> Αθήνα: Ελληνοεκδοτική.	
1997		Συριανού Σ.Σ.: <i>Deutsch-Griechisches Wörterbuch / Γερμανοελληνικό λεξικό.</i> Αθήνα: Ατλαντίς.
1999	Καραμαλίκης Ν. et al.: <i>Νέο γερμανο-ελληνικό, ελληνο-γερμανικό λεξικό: Με απλό σύστημα αυτοδιδασκαλίας για την προφορά των λέξεων: Το εύχρηστο.</i> Αθήνα: Διαγόρας Mandeson Atlas.	
1999	Hecht D. et al.: <i>PONS Basiswörterbuch Griechisch-Deutsch, Deutsch-Griechisch.</i> Στουτγάρδη: PONS.	
2000	Kinne D. et al.: <i>PONS Kompaktwörterbuch Deutsch-Neugriechisch, Neugriechisch-Deutsch / PONS Kompaktwörterbuch Γερμανοελληνικό Ελληνογερμανικό λεξικό.</i> Στουτγάρδη: PONS (Klett) & Grivas.	
2000	<i>Deutsches-hellenisches und hellenisches-deutsches Wörterbuch / Γερμανο-ελληνικό λεξικό και ελληνο-γερμανικό λεξικό.</i> Αθήνα: Καλοκάθη.	
2001	<i>Hellenisches-deutsches Wörterbuch / Ελληνο-γερμανικό λεξικό.</i> Αθήνα: Καλοκάθη.	<i>Deutsches-hellenisches Wörterbuch / Γερμανο-ελληνικό λεξικό.</i> Αθήνα: Καλοκάθη.
2001	<i>Hellenisches-deutsches Wörterbuch (Mini-Wörterbücher) / Ελληνο-γερμανικό λεξικό (Mini λεξικά).</i> Αθήνα: Καλοκάθη.	<i>Deutsches-hellenisches Wörterbuch (Mini-Wörterbücher) / Γερμανο-ελληνικό λεξικό (Mini λεξικά).</i> Αθήνα: Καλοκάθη.
2001		Süss H.: <i>Großes-Modernes Deutsch-Griechisches Wörterbuch / Μεγάλο – σύγχρονο γερμανοελληνικό λεξικό.</i> Θεσσαλονίκη: Π. Γεωργίου.
2001	Arvanitaki-Hertlein M./ Hertlein R.: <i>Deutsch-Neugriechisch, Neugriechisch-Deutsch Lexikon: Mini / Γερμανο-ελληνικό, ελληνο-γερμανικό λεξικό: Mini.</i> Αθήνα: Μ. Σιδέρης.	
2003	Arvanitaki-Hertlein M./ Hertlein R.: <i>Deutsch-Neugriechisch, Neugriechisch-Deutsch Lexikon: Pocket / Γερμανο-ελληνικό, ελληνο-γερμανικό λεξικό: Pocket.</i> Αθήνα: Μ. Σιδέρης.	
2003	Corbeil J.C. et al.: <i>Γλωσσό πληρες εικονογραφημένο λεξικό.</i> Αθήνα: Καυκάς.	
2003	<i>Ελληνο-γερμανικό λεξικό: βασικές λέξεις για συνεννόηση στην ξένη γλώσσα.</i> Αθήνα: Ελληνικά	<i>Γερμανο-ελληνικό λεξικό: βασικές λέξεις για συνεννόηση στην ξένη γλώσσα.</i> Αθήνα: Ελληνικά

	Γράμματα.	Γράμματα.
2004	Tsatsaros G. et al.: <i>θγλωσσο οπτικό λεξικό: Ελληνικό, αγγλικό, γερμανικό, ισπανικό, ιταλικό</i> . Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.	
2005	Arvanitaki-Hertlein M./ Hertlein R.: <i>Deutsch-Neugriechisch, Neugriechisch-Deutsch Lexikon: Gross / Γερμανο-ελληνικό, ελληνο-γερμανικό λεξικό: Gross</i> . Αθήνα: Μ. Σιδέρης.	
2005	Corbeil J.C. et al.: <i>Compact Bilderlexikon Griechisch-Deutsch / Εικονογραφημένο ελληνο-γερμανικό λεξικό</i> . Αθήνα: Καυκάς.	
2005	<i>Γερμανο-ελληνικό, ελληνο-γερμανικό λεξικό τσέπης</i> . Αθήνα: Διαγόρας Mandeson Atlas.	
2006	Alexiou-Puljer A. et al.: <i>Langenscheidt Universal-Wörterbuch Griechisch: Griechisch-Deutsch, Deutsch-Griechisch</i> . Μόναχο: Langenscheidt.	
2008	Beyer K. et al.: <i>PONS Großwörterbuch Deutsch-Griechisch, Griechisch-Deutsch / PONS Μέγα γερμανοελληνικό ελληνογερμανικό λεξικό</i> . Στουτγάρδη: PONS (Klett) & Grivas.	
2008		Ρασπίτσος Κ.: <i>Το μικρό γερμανο-ελληνικό λεξικό</i> . Αθήνα: Πατάκης.
2008	Ρασπίτσος Κ.: <i>Το μικρό ελληνο-γερμανικό λεξικό</i> . Αθήνα: Πατάκης.	
2011	Γιαννακοπούλου Μ.: <i>Γερμανο-ελληνικό και ελληνο-γερμανικό λεξικό</i> . Αθήνα: Πελεκάνος.	
2013	Wottrich J. et al.: <i>Langenscheidt Taschenwörterbuch Griechisch: Griechisch-Deutsch, Deutsch-Griechisch</i> . Μόναχο: Langenscheidt.	
2013	<i>Neugriechisches-deutsch Wörterbuch / Ελληνογερμανικό λεξικό</i> . Αθήνα: Το Ποντίκι.	<i>Deutsch-neugriechisches Wörterbuch / Γερμανοελληνικό λεξικό</i> . Αθήνα: Το Ποντίκι.
2014	Κατσαούνης Ν.: <i>Oxford Dictionary Λεξικό για όλους Γερμανικής Γλώσσας: Ελληνο-γερμανικό</i> . Αθήνα: Oxford University Press & Πεδίο.	Κατσαούνης Ν.: <i>Oxford Dictionary Λεξικό για όλους Γερμανικής Γλώσσας: Γερμανο-ελληνικό</i> . Αθήνα: Oxford University Press & Πεδίο.
2014		Dralle A. et al.: <i>Εικονογραφημένο γερμανο-ελληνικό λεξικό</i> . Αθήνα: Πατάκης.
2015	Feldbaum, M. et al.: <i>Bildwörterbuch Griechisch: Die 500 wichtigsten Wörter in Bildern</i> . Μόναχο: Compact Verlag.	

2016	Dralle A. et al.: <i>PONS Bildwörterbuch Griechisch-Deutsch</i> . Στουτγάρδη: PONS.	
2016	Dralle A. et al.: <i>PONS Bildwörterbuch Griechisch-Deutsch: 1.500 nützliche Wörter für den Alltag</i> . Στουτγάρδη: PONS.	
2017		Vetter G./Kokolakis A.: <i>Μικρό εικονογραφημένο λεξικό: Γερμανικά-ελληνικά: 1500 χρήσιμες λέξεις και φράσεις της καθημερινής ζωής</i> [Kleines Bildwörterbuch: Deutsch-Griechisch: 1.500 nützliche Wörter und Wendungen für den Alltag]. Αθήνα: Πατάκης.
2017	Dralle A. et al.: <i>PONS Das kleine Wörterbuch Griechisch-Deutsch, Deutsch-Griechisch</i> . Στουτγάρδη: PONS.	
2017	Diamantopoulou L. et al.: <i>Visuelles Wörterbuch Griechisch-Deutsch</i> . Μόναχο: Dorling Kindersley.	